

เอกเทศสัญญา 1

อ.พิบูลย์ วิฑูรย์ปัญญากุล

นิยามความหมายของสัญญาซื้อขาย

หมายถึง การแลกเปลี่ยนระหว่างทรัพย์สินกับเงินตรา ฝ่ายหนึ่งมีทรัพย์สินอีกฝ่ายหนึ่งมีเงินตรา เมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันจึงเกิดการซื้อขายขึ้น ถ้าหากการซื้อขายเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพย์สินทั้งคู่ไม่เรียกว่าการซื้อขายแต่เรียกว่าการ "แลกเปลี่ยน"

- สำคัญของสัญญาซื้อขายได้เป็น 4 ประการดังต่อไปนี้
- สัญญาซื้อขายเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทน
- วัตถุประสงค์ของสัญญาซื้อขายอยู่ที่การที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินและโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อ
- วัตถุประสงค์ของสัญญาซื้อขาย คือ ทรัพย์สิน
- ผู้ซื้อตกลงชำระราคา

ลักษณะสำคัญของการซื้อขาย

กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของกลุ่มสัญญาไว้เป็นการเฉพาะ สัญญาซื้อขายมีความแตกต่างจากเอกเทศสัญญาอื่นๆ ที่สำคัญตรงที่ว่าสัญญาซื้อขายมีวัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ กล่าวคือ ผู้ขายมีหน้าที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ และผู้ซื้อตกลงชำระราคาให้แก่ผู้ขายเป็นการตอบแทน

หลักอิสระและเสรีภาพในการทำสัญญาทางแพ่ง

การที่บุคคลสองฝ่ายจะเข้ามาทำนิติกรรมผูกพันซึ่งกันและกัน โดยพื้นฐานแล้วต้องเกิดจากการยินยอมและเต็มใจทั้งสองฝ่าย ซึ่งรากฐานความคิดของนิติกรรมและสัญญานั้นมาจากอิสระในทางแพ่ง (**private autonomy**) และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (**principle of freedom of contract**) กล่าวคือ ในการที่บุคคลแต่ละคนนั้นจะได้เข้าทำสัญญากันนั้นในทางกฎหมายก็ไม่ได้มีการห้ามที่จะไม่ให้บุคคลเข้าเป็นคู่สัญญากัน แต่กลับเปิดทางให้โดยมีอิสระและเสรีภาพที่บุคคลเหล่านั้นจะเข้ามาเป็นคู่สัญญากัน ซึ่งเป็นหลักที่วางเอาไว้โดยเป็นตัวเคารพการแสดงเจตนาของคู่สัญญาที่จะเข้าทำสัญญาระหว่างกัน

หลักการแสดงเจตนา นิติกรรมและสัญญา

"นิติกรรม" คือ การกระทำของบุคคลที่ผู้กระทำมีเจตนามุ่งให้เกิดผลในทางกฎหมาย ผลในกฎหมายที่เกิดขึ้นโดยนิติกรรมนี้ย่อมเกิดขึ้นตามที่คู่กรณีมีเจตนาให้เกิดผลเช่นนั้น ดังนั้น นิติกรรม จึงมี "การแสดงเจตนา" ของบุคคลเป็นพื้นฐาน

หลักบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กเกณฑ์ทั่วไปในการแสดง
เจตนาโดยการพิจารณาจากบรรพ 1 อาจแบ่งแยกสาระสำคัญได้ดังนี้

บุคคลผู้แสดงเจตนา

บุคคลธรรมดา

นิติบุคคล

วิธีการแสดงเจตนาแบ่งออกเป็น 2 วิธีดังนี้

- การแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งคือ การแสดงเจตนาโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่น การพูด การเขียน การพยักหน้า การปรบมือ ตัวอย่าง เด็กขายหนังสือพิมพ์เอาหนังสือพิมพ์มาส่งให้ ผู้ซื้อยื่นมารับหนังสือพิมพ์และจ่ายราคาหนังสือ เป็นต้น
- การแสดงเจตนาโดยปริยาย หรือ โดยทางอ้อม กล่าวคือ ในการที่เขาแสดงเจตนา นั้น เขาอาจจะไม่คิดที่จะให้เกิดผลในทางกฎหมาย แต่ในความรู้สึกของวิญญูชนคนทั่วไปเห็นว่าเป็นการแสดงเจตนาออกมาแล้ว ตัวอย่าง การที่เจ้ามรดกตาย ทายาทของเจ้ามรดกได้ย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านของเจ้ามรดก แสดงให้เห็นได้ว่าทายาทผู้นั้นได้แสดงเจตนาเข้ารับมรดกแล้ว หรือ การที่เจ้าหนี้ให้สัญญาเงินกู้คืนแก่ลูกหนี้หรือฉีกทิ้งเสีย พอจะสันนิษฐานได้ว่าเจ้าหนี้ได้แสดงเจตนาโดยปริยายปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้แล้ว

ผลของการแสดงเจตนา มี 2 ประเภท คือ

- การแสดงเจตนาฝ่ายเดียวโดยแท้ คือ เป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวโดยผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาของตนออกมาโดยไม่ต้องมีผู้รับ หรือไม่ต้องมีผู้รับรู้ก็มีผลสมบูรณ์แล้ว เช่น การทำพินัยกรรม
- การแสดงเจตนาที่ต้องมีผู้รับแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 1 การแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งได้อยู่เฉพาะหน้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 ได้บัญญัติไว้ว่า การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้า ให้ถือว่าเป็นผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาได้ทราบการแสดงเจตนา นั้น ความข้อนี้ให้ใช้ตลอดถึงการที่บุคคลหนึ่งแสดงเจตนาไปยังบุคคลอีกคนหนึ่ง โดยทางโทรศัพท์ หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่น หรือโดยวิธีอื่นซึ่งสามารถติดต่อถึงกันได้ในการทำงานเดียวกัน

- 2 การแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มาตรา 169 ได้บัญญัติไว้ว่า การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้าให้ถือว่ามิมีผลนับแต่เวลาที่การแสดงเจตนา นั้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา แต่ถ้าได้บอกถอนไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา นั้น ก่อนหรือพร้อมกันกับที่การแสดงเจตนา นั้นจะไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา การแสดงเจตนา นั้นตกเป็นอันไร้ผล

การถอนการแสดงเจตนา

การถอนการแสดงเจตนา นั้น มิใช่จะผูกพันผู้แสดงเจตนาเสมอไป กฎหมายยังเปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงได้โดยการถอนการแสดงเจตนา ซึ่งเมื่อถอนการแสดงเจตนาแล้ว การแสดงเจตนา นั้นก็ไม่ผูกพันผู้แสดงเจตนา ดังที่ได้บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 169 ว่า "แต่ถ้าได้บอกถอนไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา นั้น ก่อนหรือพร้อมกันกับที่การแสดงเจตนา นั้นจะ ไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา การแสดงเจตนา นั้นตกเป็นอันไร้ผล" เช่น กรณีบอกเลิกสัญญาเช่า ผู้ให้เช่าต้องการบอกเลิกสัญญาเช่า จึงมีหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังผู้เช่า ต่อมาผู้ให้เช่าเปลี่ยนใจซึ่งต้องรีบบอกถอนโดยทำ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 169 คือ ต้องรีบส่งหนังสือบอกถอนการแสดงเจตนา นั้นให้ไปถึงผู้รับโดยเร็ว โดยให้ไปถึงก่อน หรือถึงพร้อมกันกับหนังสือบอกเลิกสัญญา จึงจะมีผลให้การบอกเลิกสัญญาลิ้นผล

ความบกพร่องในการแสดงเจตนา

- นิติกรรมอำพราง เป็นเรื่องที่คุณครุณีมีเจตนาจะทานิติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดและได้ทานิติกรรมนั้นแล้ว แต่นิติกรรมที่ทากันนั้นปกปิดอำพรางไว้มิได้แสดงให้ปรากฏ กลับแสดงนิติกรรมอีกอย่างหนึ่งให้ปรากฏออกมา โดยคุณครุณีไม่ต้องการผูกพันตามนิติกรรมที่ปรากฏ เพียงแต่ให้บุคคลภายนอกทราบว่าได้ทานิติกรรมนั้น ดังนั้นนิติกรรมที่ปรากฏแก่บุคคลภายนอกเป็นนิติกรรมอำพรางจึงตกเป็นโมฆะกรรม ส่วนนิติกรรมที่แท้จริงหรือที่ถูกปกปิดอำพรางไว้ มีผลบังคับต่อกันได้
- ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม ได้แก่กรณีที่มีความนึกคิดของผู้แสดงเจตนาไม่ตรงกับความเป็นจริง อาจเกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือหลงผิดคิดว่าเป็นเช่นนั้น สาระสำคัญของนิติกรรม ได้แก่ ลักษณะหรือชนิดของนิติกรรม ตัวบุคคลซึ่งเป็นคนคุณครุณีแห่งนิติกรรม และทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม ผลของเรื่องการสำคัญผิด ทำให้นิติกรรมที่เกิดขึ้นตกเป็นโมฆะกรรม

- สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๗ การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน เป็น โมฆียะ
- กลฉ้อฉล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๘ การแสดงเจตนาเพราะ ถูกกลฉ้อฉลเป็น โมฆียะ
- การข่มขู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๔ การแสดงเจตนาเพราะถูก ข่มขู่เป็น โมฆียะ การข่มขู่ที่จะทำให้การใดตกเป็น โโมฆียะนั้น จะต้องเป็นการข่มขู่ที่จะ ให้เกิดภัยอันใกล้จะถึง และร้ายแรงถึงขนาดที่จะจูงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีมูลต้องกลัว ซึ่งถ้า มิได้มีการข่มขู่เช่นนั้นการนั้นก็คงจะมีได้กระทำขึ้น

ความหมายและองค์ประกอบของสัญญา

- **นิยามของสัญญา** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้จำกัดความของสัญญาไว้ เช่นเดียวกับนิติกรรม แต่เมื่อพิจารณาจากรูปแบบโดยรวมแล้ว สัญญา หมายถึง นิติกรรมหลายฝ่ายเกิดขึ้น โดยการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป โดยมีเจตนาเสนอและสนอง ตรงกันมุ่งที่จะก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลง หรือระดับนิติสัมพันธ์เมื่อสัญญาเกิดจากนิติกรรมหลายฝ่าย นิติกรรมฝ่ายเดียวจะเป็นสัญญาหรือไม่ ศาสตราจารย์เสนีย์ ปราโมทย์ เห็นว่านิติกรรมฝ่ายเดียว มิใช่สัญญา
- **ความหมายของสัญญา** ศาสตราจารย์อัชราทร จุฬารัตน อธิบายว่า “สัญญานั้นเป็นเรื่องของนิติกรรมนั่นเองแต่เป็นนิติกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการตกลงระหว่างบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป หรือพูดอีกนัยหนึ่ง สัญญา ก็คือ การแสดงเจตนาของบุคคลสองฝ่ายที่ก่อให้เกิดผลผูกพันตามกฎหมายตามที่คู่สัญญาประสงค์ หรือในบางประเทศให้ความหมายว่า เป็นการแสดงเจตนาของบุคคลสองฝ่ายที่ก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ซึ่งเน้นหนักกว่าจะต้องเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดหนี้”

“สัญญา” ดังกล่าว มีสาระสำคัญ ดังนี้

- สัญญานั้นต้องมีบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป ลำพังบุคคลเพียงฝ่ายเดียวไม่อาจที่จะก่อให้เกิดเป็นสัญญาขึ้นมาได้
- บุคคลทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการแสดงเจตนา ซึ่งถูกต้องตรงกัน ซึ่งเรียกตามภาษากฎหมายว่า มีความตกลงยินยอมของบุคคลสองฝ่ายนั่นเอง
- ต้องมีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดผลผูกพันในทางกฎหมายตามที่ทั้งสองฝ่ายต้องการ
- แบบ หรือวิธีการในการแสดงเจตนา

การระงับแห่งหนี้

- การชำระหนี้
- ปลดหนี้
- หักกลบหนี้
- การแปลงหนี้ใหม่
- หนี้เกือบกดกัน